

Ti kokoni se dajo tedaj po nar višji ceni prodati — in so gotova priča, de bi bilo prav, ako bi se kmetovavci sviloreje tudi pri nas povsod prav živo poprijeli. Murvine drevesa — ki so podstava sviloreje — delí Krajnska kmetijska družba menj premožnim brez plačila.

### **En izgled, kakó potrebno je, de se vradniške oznanila po deželi v domačim jeziku pošiljajo.**

Iz Dolenskiga 1. velikiga serpana. Te dni smo eno slisali, ktera očitno kaže, kakošne napčnosti se po slovenskih deželah dostikrat prigode samo zavolj tega, ker ljudje ne razumejo nemškega jezika, nekteri vradniki pa enakopravnosti še toliko ne čislajo, de bi saj nar potrebniši reči v domačim jeziku na znanje dajali. Ker nobeniga razžaliti nočemo, ne bomo oséb imenovali, ktere so v ti prigodbi zapopadene. Iz neke kancelije se je dalo, se vé de, v nemškem jeziku županam (den Oberrichtern) naznanilo, de nej vsi posestniki spremembe zemljiš o pravim času na znanje dajo, de bo mogel zemljomerec lahko svoje delo doveršiti in de se bojo potem tudi davkne bukve (Kataster) v red djale. V tem naznanilu so bile spremembe zemljiš z „Objektveränderungen“ keršene. Zdaj pa župan, kteri le malo nemški jezik razume, ni vedil, kaj je to „Objektveränderungen“. Gré učitelja za pomen te besede prašat, kakor je zmeraj navajen bil, če ni kaj razumel. Alj učitelj — tudi ne posebno učen mož — mu ni mogel te besede „iztuhtati“. En čas vganjata in si glavo vbijata, kaj je storiti in kakó bi to ljudém po povelju oklicala in na znanje dala; kar pravi učitelj: ta beseda je francoska, in županov hlapec (Gemeindediener) naj le kliče: „Vsi imajo Objehveränderunge na znanje dati“, — si bojo kmetje že sami razložili, kaj je to.\*) In res, kakor sta sklenila, tako je hlapec v nedeljo po maši pri cerkvi klical: „Vsi imajo Objehveränderunge na znanje dati — i. t. d. De ga nobeden razumel ni, to vsaki lahko vé. Kdo je tega kriv, ali župan in učitelj ali vradstvo? In ravno na ti besedi le bi bilo v tem klicu nar več ležeče.

### **Dopisi.**

Iz Koroškega. Odkritoserčne vošila zastran šolskih bukev, ki so jih nam „Novíce“ v 30. listu razodele, tudi nam Koroškim Slovencem prav iz serca vzete. Kadar to reč prav prevdarimo, nam ni mogoče zderžati se vprašanja: Šolski voditelji! kakó dolgo bo še terpelo, de bomo brez pripravnih bukev, kakor jih sedanji čas terja, v šolah? Duhovniki in učitelji po kmetih! nam je izročena skerb za omiko mladosti; mi zato tudi nar bolj vidimo zapreke, ki nam branijo z drugimi neslovenskimi narodi v omiki napredovati. Kaj je nam storiti, da za prihodnje šolsko léto dobimo boljših knjig v začetne šole? Pisalo se je dozdej zastran šolskih knjig, u slovenskih in nemških časopisih že toliko, da skoro

več mogoče ni — zedinimo po cesarjovim geslu svoje moči, in prosimo ministerstvo uka, de bi se smeli Teržaskih knjig u naših učivnicah saj tako dolgo posluževati, dokler drugih, bolj shodnih in za boljši kup, ne dobimo — saj prositi dro smemo! Prosimo, in nam se bo dalo, kar drugi, nam po ustavi celo enaki narodi, že dolgo imajo.

20. junija 1849 sim dobil iz Tersta 143 funtov šolskih bukev, in povsod, kjer so jih učitelji u svojih učivnicah vpeljali,\*)) se je očitno skazalo, koliko uk u maternim jeziku s pomočjo sposobnih knjig zamore. Po §. 4 deržavne ustave se ima ja tudi za pomočke skerbeti, s kterimi se more materni jezik omikati. Takih pomočkov imamo u Terstu, in scer prav dober kup!

Iz Koroškega. Koristno je za kmetijstvo vediti, kako zemeljski pridelki po sosednih deželah izdajajo, de kmeti vedó svoje pridelke po pravem kupu prodajati, t. j. da ob novini njih kup brez potrebe prevečne poskoči, pa tudi preveč ne pade.

Na Koroškem imamo, kar belo žito zadene, več slabo, kakor dobro léto, in scer zato, ker je preveč deževalo. Zunej ječmena vse drugo dozdej požeto žito le pičlo zdaja, zato je tudi rež pretečeno sredo u Belaku birenj — 24 maselcov — na 1 goldinar poskočila. Ako nam turšica in hajda bolj ne boste zdale, bomo imeli slabo léto. Tudi krompir nam jo, kakor se kaže, hoče izviti, ker krompirjevec sém ter tjé že černkast prihaja. Sadje je nam huda zmerzlina na dan sv. Florjana celo pokazila. Kerme imamo pa toliko, de je že davno nismo toliko imeli, pa vunder je živina ves čas še draga: pitana je po 22 — 26 goldinarjev cent. To je kratka obznana našega kmetijstva letašnjega léta.

Novíce! ki ste nam že toliko koristniga povedale, de nam tudi zdaj, ker smo zavolj krompirja u velikej skerbi za zlo vzele ne bote, če Vas zastran reči, ki je po naznanilu drugih kmetijskih časopisov, za kmetijstvo teliko važna, pobaramo, kaj Ve zastran rastljine „Picquotiane — psoralea esculenta — mislite, ktero kmetijske novíce o Lipnici izhajajoče u 1. broju o. l. kakor nadomestnico krompirja toliko slavijo? Po skušbi kmetijske je razmera med imenovano rastljino in krompirjem kakor 1719 : 3350.\*))

Zdej pa še eno vprašanje: Ali bi se ne splačalo, če bi se vse, kar so nam „Novíce“ zastran kmetijstva skozi pretekle léta prinesle, u ene knjigo natisniti? Jez bi bil pripravljen na Koroškem za naročnike skerbeti.\*\*\*))

B — t.

\*) Pri nas na Koroškem tudi bukev s starim pravopisam ni bilo dobiti. Pis.

\*\*) Novicam ni nič gotoviga znano, da bi bila imenovana rastljina, kakor tudi ullucus tuberosus, ktero nekteri za namestnico krompirja sedaj priporočajo, zares hvale vredna. V novih sadežih se ne sme kmetovavec nikdar prenageliti, ker skušnja uči, da v pervim hrupu je malokdaj kaj gotoviga. Tako piše g. K. Krüger (v Oecon. Neuigk.) da imenovani sadež je zoperniga okusa, mehcat, žlezast in de nikdar našiga krompirja ne bo nadomestoval, — in kmetijske novíce (Frauendorfer Blätter) clo pravijo: »da se tako imenitni prodajavnici kmetijskih sadežev, kakor je Hotteva, prizanesti ne more, da si tako slabo robo priporočati priderzne, poleg ktere, če bi boljšiga namestništva za krompir ne dobili, bi ljudje poginiti mogli! Mi bomo vselej očitno take ponudbe grajali, da se ne bo kupcam denar iz žepa kradel.« — Več ne vémo povedati od omenjenih novih namestnic krompirja. Če bomo kaj gotovo dobrega zvedili, bojo »Novíce« po stari navadi berž oznanile. Dosihmal še zmiraj mislimo, da nas naš ljubi krompir ne bo popolnoma zapustil, če ga bomo le bolj skerbno sadili in hranili, in če ne bo létina tako mokra, kakor je létas. Scer pa so turšica, bob in fižol za ljudi, burgunska pésa pa za živino dobri pomočniki namesti krompirja. Od vsiga tega so »Novíce« že večkrat govorile. Vred.

\*\*\*)) Ne vémo, ali bi se tiskarni stroški splačali s tem natisam, ker bi kmetijska knjiga zlo obširna bila, če bi

\*) Eden nar bolj navadnih izgovorov, de pri nas nektore kantonske vradstva svoje oznanila po kmetih — vstavnim postavam vkljub — še zmiraj v nemškem jeziku pošiljajo, je ta, de pravijo: jim bo že »oberrihtar« poslovenil. Tacih skušinj kakor je od »Objektveränderunge« imamo ne cente; veči del naših rihtarjev zna le za silo nemški jezik, to je, navadne vsakdanje reči prav slabo lomijo; to se pa ne pravi »nemški jezik znati.« In če bi ga tudi znali, župani niso tolmači in prestavljavci, ampak le razglasovavci tistiga, kar od vradije pride. To naj bo pa tako, kakor po vstavi mora biti, de vsak človek razume in tolmač z napčnim prestavljanjem popačiti ne more. Vred.

**Iz Marburga.** Dnes 29. jul. je bila na gimnaziji Marburškem javna skušnja iz slovenskega jezika v pričo treh gimnazijalnih profesorjev in dvojnih gostov. Učenci slovenskega jezika, kteriga gimnazijalni profesor verozakona, vredni domorodec g. Juri Matijašič v treh oddelih z neutrudno marljivostjo uči, so prav gladko odgovarjali in s tim pokazali lepi napredek v uku maternega jezika. Bilo jih je nekaj čez sedemnajst, med njimi tudi nekoliko terdih Nemcov. Gornji oddelek je rabil za berilo Robidovo „naravoslovje“, ktero je, kakor tudi gramatiko (syntaxis verborum) prav zastopno razlagal. Drugi oddelek je imel za berilo več pripoved iz „Drobtinc“ leta 1848, — prvi pa Malavašičevo „Zlato Vas“, poleg tega pa slovniške pravila slovenskega preimena (pronomen) in glagolja (verbum). Naloge (pensa) so kazale, de učenci ne samo dobro po slovniških pravilih pišejo, ampak tudi v slovenskem zlogu (stylus) dobro napredujejo. Hvala serčna g. profesorju za njihov trud, kakor tudi našemu verlemu domorodcu g. Davorinu Terstenjaku, zdaj kaplanu na predmestni slovenski fari v Marburgu, kteri vsako léto nar pridnejšim učencam darila daruje, da večo ljubezen do učenja slov. jezika v sercih učencov zbudi. Letos je dobilo 12 narpridnejših Macunovo „cvetje jugoslavjansko“, in Janežičev „slovník“.

Bog daj, da bi se važne besede, ktere so g. daritelj na koncu skušnje učencam govorili, globoko v serca zasadile, in obilni sad prirodile. Bog daj pa tudi, da bi Marburški gimnazij že drugo šolno léto posebno stolico slovenskiga jezika in vse potrebne šolske bukve dobil! Mi upamo, da bo novo izvoljeni gimnazijalni inšpektor g. Dr. Klemann se z vso močjo in ljubeznijo za to reč pognal. B.

### Novičar iz Ljubljane.

Konec šolskiga léta gimnazijalnih klasov je bil 1. dan t. m. v reduti slovesno obhajan. Deželni poglavar je delil izverstnišim učencam vsih 8 klasov darila; gosp. Dr. Kleeman pa je pred delitvijo daril prav lepo razložil novo napravo gimnazijalnih šol, njeni cilj in konec, in sredstva, pravo šolsko izobraženje doseči. Na koncu te slovesnosti se je pela na koru cesarska pesem v slovenskim jeziku; pa grajati moramo, de se ni več in boljših pevcov vzelo, de bi bilo petje krepkejši in bolj vbrano bilo, kakor se spodobi. Namest navadnih perjoh je dalo vodstvo letopis na znanje, v kterim je razložil g. profesor Rechfeld moč gerškiga aorista; potem g. vodja Kleeman naznani uke vsih 8 klasov in njene učenike, nar imenitniši šolske ukaze, zgodovino in statistiko tega léta; učencov je bilo konec léta v vsih 8 klasih 457; na dalje je nekoliko povedano od Alojzjeviša in šolskih pripomočkov. Na koncu letopisa stojé iména tistih učencov, ki so bili z darili obdarovani in tistih, ki so se za temi nar boljši skazali. — V ponedeljk je bila prva očitna sodba pri c. k. deželni sodii v Ljubljani. Nek Lašk baron, ki je sreberno žlico v neki Ljubljanski kerčmi ukradil, se je pritožil zoper razsodbo kantonske sodije, pa je bil tudi tukaj na 3 dni v ječo obsojen. Gosp. Dr. Kaiser, c. k. državni pravdnik, se je spet prav možko obnašal. — Te

le imenitniši kmetijske reči Novic zapopadla, in bi se mogla prav dober kup prodajati. Scer pa imamo za gotovo kmetijskih bukev pričakovati, ki jih bo ministerstvo kmetijstva za proste kmetovavce in za poduk v kmetijskih šolah na svitlo dalo, ktere se bojo tudi v slovenski jezik prestavile. Vred.

dni bo prišel imenik volivcov za Ljubljanski mestni odbor na dan. — Gosp. Lüsдорf je dobil pravico, novo sladkornico (Zuckerfabrik) v Ljubljani napraviti. — Odbor slovenskiga glediša je podelil gosp. Cegnarju za lepo poslovenjeno igro „Deborah“ odločeno darilo od 30 gold. — Po prvi slovenski igri, ki jo misli gledišno društvo v dobiček slovenskiga glediša napraviti, se bo začelo vplačanje podpisanih akcij.

### Novičar iz mnogih krajev.

Dva nova šolska zakona (postavi) sta prišla pretekli teden na svitlo; eden veléva, de imajo prihodnjič vsi učenci na vseučeliših šolsko plačilo odrajtovati; drugi pa dodeli pravico za napravo tudi taciš gimnazijalnih in realnih sol, ki niso cesarske; v tem ukazu tudi stoji, de prihodnjič podučitelji (inštruktorji) ne potrebujejo ne za začetne ne za gimnazijalne šole pooblastivnih spričal; vsak zna domá učiti. — Cesar se bojo 16. t. m. v zgornjo Avstrijo in Salzburg podali, ne mislijo tedaj svojiga godú domá praznovati. — G. Dr. Škedel pride v Gradec za učenika denarniga postavoznanstva in kaznovavne pravde v slovenskim jeziku. G. Dr. Krajnc se neki tam prav slavno obnaša. — Radecki ne bo stopil iz svoje službe, kakor se je govorilo, „jez čem — je rekel — med svojimi vojaki, kakor oče med svojimi otroci, umreti. — Za gotovo se sliši, de se ima avstrijska armada zlo pomanjšati. — Soseska Stajnc na Štajarskim je izvolila nadvojvoda Janeza za svojiga župana, — sliši se, de je ljudomili nadvojvoda pripravljen, to opravilo prevzeti. — Minister kupčije je ukazal, de naj se sčasama vsi hlaponi po železnici namesti z dervami s premogom kurijo. — Škoda pogoriša v Krakovi znese 12 milijonov in pol gold. dobriga denarja. — V Bulgarii je punt končan. Turški car je dovolil mnoge pravice Bulgarcam, in na to so se pomirili. — Vojska med Danci in Šleswig-Holstejnici še zmiraj terpi. Nemci nabirajo denarje in pomoči za svoje brate na Holsteinskim, in so jezni in žalostni, de jim nobeno vladarstvo z armado ne pomaga. Pa nihče si ne upa, ker Rus Dance varje. — Na njivi pri Lomnicah na Českim so našli rezeno bilko, ki ima 6 klasov; posestnik je dal to čudovitno rež v Pražki muzeum. — Ni davnej, kar je poslanec iz Nepála (iz jutrove Indije) Angležki kraljici imenitno darilo prinesel, ki ga ji je ondašni vladár (Radša) poslal, namreč 12 s srebrom okovanih kravjih répov; — s srebrom okovan kravji rep je ondi znamenje nar veči časti in slave; Radša sam ima le 9 taciš repov. Kravji repi (Kuhschwänze) so tedaj v ondašnjih krajih tako časten, kakor pri Turkih konjski repi (Rossschweife).

| Žitni kup.<br>(Srednja cena). | V Ljubljani   |     | V Krajnji     |     |
|-------------------------------|---------------|-----|---------------|-----|
|                               | 3. vel. serp. |     | 1. vel. serp. |     |
|                               | gold.         | kr. | gold.         | kr. |
| 1 mernik pšenice domače       | 1             | 52  | 2             | 16  |
| 1 » » banaške                 | —             | —   | 2             | —   |
| 1 » turšice .....             | —             | —   | 1             | 24  |
| 1 » soršice .....             | 1             | 25  | 1             | 33  |
| 1 » reži .....                | 1             | 18  | 1             | 30  |
| 1 » ječmena .....             | —             | —   | 1             | 12  |
| 1 » prosa .....               | 1             | 20  | 1             | 34  |
| 1 » ajde .....                | —             | 59  | 1             | 27  |
| 1 » ovsa .....                | 1             | —   | 1             | 3   |

Današnjemu listu je pridjan 24. dokladni list.